A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2022. november 10.*

„Előzetes döntéshozatal – Verseny – Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésében tiltott magatartás által okozott kár megtérítése – Az Európai Gazdasági Térségben (EGT) a tehergépjárművekre alkalmazott árazásra és a bruttó áremelésekre vonatkozó összehangolt megállapodások – 2014/104/EU irányelv – A tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályok – A 22. cikk (2) bekezdése – Időbeli alkalmazhatóság – Az 5. cikk (1) bekezdésének első albekezdése – Az alperes vagy harmadik fél ellenőrzése alatt álló releváns bizonyítékok fogalma – Az 5. cikk (2) bekezdése – Az észszerűen rendelkezésre álló tényeken alapuló releváns bizonyítékok vagy releváns kategóriába tartozó bizonyítékok feltárása – Az 5. cikk (3) bekezdése – A bizonyítékok feltárása iránti kérelmek arányosságának vizsgálata – A felek és a harmadik felek jogos érdekeinek egymással szembeni mérlegelése – Az e rendelkezésekből eredő kötelezettségek terjedelme”

A C-163/21. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelona (barcelonai 7. sz. kereskedelmi bíróság, Spanyolország) a Bírósághoz 2021. március 11-én érkezett, 2020. február 21-i határozatával terjesztett elő az

AD és társai

és

a **PACCAR Inc.**,

a **DAF TRUCKS NV**,

a **DAF Trucks Deutschland GmbH**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Prechal tanácselnök, M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl (előadó) és J. Passer bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– AD és társai képviseletében J. A. Roger Gámir abogado és F. Bertrán Santamaría procurador,

– a PACCAR Inc, a DAF TRUCKS NV és a DAF Trucks Deutschland GmbH képviseletében C. Gual Grau abogado, M. de Monchy és J. K. de Pree advocaten, D. Sarmiento Ramírez-Escudero és P. Vidal Martínez abogados,

– a spanyol kormány képviseletében L. Aguilera Ruiz és J. Rodríguez de la Rúa Puig, meghatalmazotti minőségben,

– a holland kormány képviseletében M. K. Bulterman és J. Langer, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében S. Baches Opi, A. Carrillo Parra és F. Jimeno Fernández, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2022. április 7-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-i 2014/104/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 349., 1. o.) 5. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet az AD és az alapeljárás további 44 felperese, valamint a PACCAR Inc, a DAF Trucks NV és a DAF Trucks Deutschland GmbH között e társaságoknak az EUMSZ 101. cikk – Európai Bizottság által megállapított és szankcionált – megsértésében való részvétele által okozott állítólagos kár megtérítése tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 2014/104 irányelv (6) preambulumbekezdése kimondja:

„A hatékony magánjogi jogérvényesítést célzó polgári jogi keresetek és a versenyhatóságok általi hatékony közjogi jogérvényesítés biztosítása érdekében a két eszköznek kölcsönhatásban kell lennie egymással, így biztosítva a versenyjogi szabályok legteljesebb érvényesülését. Koherens módon kell szabályozni a jogérvényesítés e két formájának összehangolását, például a versenyhatóságok birtokában lévő dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó szabályok tekintetében. […]”

4 Ezen irányelv (14) preambulumbekezdése értelmében:

„Az [európai] uniós vagy a nemzeti versenyjogi jogsértéseken alapuló kártérítési keresetek jellemzően összetett tény- és gazdasági elemzést igényelnek. A kártérítési igény megalapozottságának igazolásához szükséges bizonyítékok gyakran kizárólag az ellenérdekű fél vagy harmadik felek birtokában vannak; e bizonyítékokat a felperes kellő mértékben nem ismeri, vagy nem fér hozzájuk. Ilyen körülmények között a felperesre vonatkozó azon szigorú jogi követelmények, amelyek szerint a kereset indításakor részletesen ismertetnie kell az ügyre vonatkozó valamennyi tényt, valamint pontosan meghatározott bizonyítékokat kell szolgáltatnia, szükségtelenül hátrányosan befolyásolhatják az EUMSZ-ben biztosított kártérítéshez való jog hatékony gyakorlását.”

5 Az említett irányelv (15) preambulumbekezdése szerint:

„A bizonyítékok az uniós vagy nemzeti versenyjogi jogsértésekkel okozott kár megtérítése iránti keresetek indításának fontos elemei. Mivel azonban a versenyjogi pereket információs aszimmetria jellemzi, biztosítani kell, hogy a felperesek anélkül gyakorolhassák az igényük alátámasztásához szükséges bizonyítékok feltárásához való jogukat, hogy konkrét bizonyítékokat kellene megjelölniük. Az egyenlő esélyek biztosítása érdekében ennek lehetőségét a kártérítési keresetek alperesei számára is biztosítani kell annak érdekében, hogy kérhessék a bizonyítékok e felperesek általi feltárását. Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára azt is, hogy harmadik feleket, többek között hatóságokat kötelezzenek bizonyítékok feltárására. Amennyiben egy nemzeti bíróság a Bizottságot kívánja felhívni bizonyítékok feltárására, úgy az Unió és a tagállamok közötti lojális együttműködésnek az EUSZ 4. cikke (3) bekezdésében szereplő elve és – az információkéréseket illetően – az 1/2003/EK rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alkalmazandó. […]”

6 Ugyanezen irányelv (16) preambulumbekezdése a következőképpen fogalmaz:

„Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy – a saját szigorú felügyeletük mellett, különösen a feltárást elrendelő intézkedések szükségessége és arányossága tekintetében – bármelyik fél kérésére elrendeljék meghatározott bizonyítékoknak vagy meghatározott kategóriákba tartozó bizonyítékoknak a feltárását. Az arányossági követelményből az következik, hogy feltárást csak akkor lehet elrendelni, ha a felperes – a számára észszerűen rendelkezésére álló tények alapján – megalapozottan állítja, hogy kárt szenvedett el, amelyet az alperes okozott. Amennyiben egy feltárás iránti kérelem célja egy adott kategóriába tartozó bizonyítékok megszerzése, e kategóriát meg kell határozni az alkotóelemeinek olyan közös jellemzőivel, mint például a feltárni kért dokumentumok jellege, tárgya vagy tartalma, azon időszak, amelyen belül összeállították őket, illetve egyéb kritériumok, feltéve, hogy a szóban forgó kategóriába tartozó bizonyíték az ezen irányelvben foglaltak szerint relevánsnak tekinthető. E kategóriákat a lehető legpontosabban és a legszűkebb módon kell meghatározni, az észszerűen rendelkezésre álló tények alapján.”

7 A 2014/104 irányelv (28) preambulumbekezdésének szövege a következő:

„Lehetővé kell tenni a nemzeti bíróságok számára, hogy a kártérítési keresettel összefüggésben bármikor elrendelhessék az olyan bizonyítékok feltárását, amelyek a versenyhatóság által folytatott eljárástól függetlenül is léteznek (»előzetesen létező információ«).”

8 Ezen irányelv (39) preambulumbekezdése szerint:

„[…] Indokolt előírni, hogy amennyiben a jogsértő védekezésként a továbbhárításra hivatkozik, bizonyítania kell az árnövekedés továbbhárításának tényét és mértékét. E bizonyítási teher nem befolyásolhatja a jogsértő azon lehetőségét, hogy a birtokában lévőktől eltérő bizonyítékokat is felhasználjon, így például az eljárás során már megszerzett vagy a másik fél, illetve harmadik fél birtokában lévő bizonyítékokat.”

9 Az említett irányelv „Fogalommeghatározások” című 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

[…]

13. »bizonyíték«: az eljáró nemzeti bíróság által elfogadható valamennyi bizonyítéktípus, különösen dokumentumok és információkat tartalmazó egyéb tárgyak, függetlenül az információkat tároló adathordozó típusától;

[…]

17. »előzetesen létező információ«: olyan bizonyíték, amely a versenyhatóság eljárásától függetlenül létezik, akár a versenyhatóság ügyiratában, akár azon kívül lelhető fel;

[…]”

10 Ugyanezen irányelvnek „A bizonyítékok feltárása” című 5. cikke előírja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy az Unióban indított kártérítési eljárásokban azon felperes kérésére, aki a kárigény elfogadhatóságának alátámasztásához elegendő, az észszerűen rendelkezésre álló tényeket és bizonyítékot tartalmazó, megalapozott indokolást nyújtott be, a nemzeti bíróságok az e fejezetben meghatározott feltételeknek megfelelően kötelezhessék az alperest vagy a harmadik felet az ellenőrzésük alatt álló releváns bizonyítékok feltárására. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok az alperes kérelmére a felperest vagy a harmadik felet kötelezhessék a releváns bizonyítékok feltárására.

Ez a bekezdés nem érinti a nemzeti bíróságoknak [a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 174., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 121. o.)] szerinti jogait és kötelezettségeit.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok a megalapozott indokolásban észszerűen rendelkezésre álló tények alapján a lehető legpontosabban és legszűkebben meghatározott bizonyítékoknak, illetve a bizonyítékok egy ilyen módon meghatározott releváns kategóriájába tartozó bizonyítékoknak a feltárását rendelhessék el.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok az arányos mértékre korlátozzák a bizonyítékok feltárását. Annak meghatározásakor, hogy a fél által kérelmezett bizonyítékfeltárás arányos-e, a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük valamennyi fél és az érintett harmadik felek jogos érdekeit. Különösen figyelembe kell venniük a következőket:

a) azt, hogy a kártérítési igényt, illetve a védekezést milyen mértékben támasztják alá a bizonyítékok feltárására irányuló kérelem indokolásaként előterjesztett, rendelkezésre álló tények és bizonyítékok;

b) a bizonyítékfeltárás terjedelmét és költségeit, különösen az érintett harmadik felek vonatkozásában, többek között az olyan általános információkeresés megelőzésére, amely feltételezhetően semmilyen relevanciával nem bír az eljárásban érintett felek számára;

c) azt, hogy a feltárni kért bizonyíték tartalmaz-e bizalmas információkat (különösen harmadik felek tekintetében), és milyen intézkedések állnak rendelkezésre e bizalmas információk védelmére.

[…]”

11 A 2014/104 irányelv „Átültetés a nemzeti jogba” című 21. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2016. december 27-ig megfeleljenek. E rendelkezések szövegét haladéktalanul megküldik a Bizottság számára.

[…]”

12 Ugyanezen irányelv „Időbeli hatály” című 22. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében az ezen irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés céljából elfogadott nemzeti intézkedések ne legyenek visszamenőleges hatállyal alkalmazhatók.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében elfogadott, az (1) bekezdésben említettektől eltérő nemzeti intézkedések nem alkalmazhatóak az olyan kártérítési keresetekre, amelyeket valamely nemzeti bíróságnál 2014. december 26. előtt indítottak.”

A spanyol jog

13 A 2014/104 irányelvet a 2017. május 26-i Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen Directivas de la Unión Europea en los prebitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (a pénzügyi, kereskedelmi és egészségügyi, valamint a munkavállalók mozgására vonatkozó európai uniós irányelvek átültetéséről szóló, 2017. május 26-i 9/2017. sz. királyi törvényrendelet) (BOE 126. sz., 2017. május 27., 42820. o.) ültette át a spanyol jogba.

14 A 9/2017. sz. királyi törvényrendeletet a 2000. január 7-i Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civilt (a polgári perrendtartásról szóló 1/2000. sz. törvény; a BOE 7. szám, 2000. január 8., 575. o.; a továbbiakban: polgári perrendtartás) kiegészítette a 283 bis a) cikk (1) bekezdésével, amely a

versenyjogi rendelkezések megsértése miatt elszenvedett kár megtérítésére irányuló igények vizsgálatával kapcsolatos bírósági eljárásban történő bizonyítékfeltárásra vonatkozik. E rendelkezés (1) bekezdése első albekezdésének tartalma megegyezik a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének tartalmával.

15 Ezenkívül a polgári perrendtartás 328. cikke lényegében azt írja elő, hogy a felek bármelyike kérheti a többi féltől egyes dokumentumok feltárását, az irat egyszerű másolatát csatolva a kérelemhez, és ha e másolat nem létezik, vagy nem áll rendelkezésére, a lehető legpontosabban meg kell jelölni a dokumentum tartalmát.

16 Végül e perrendtartás 330. cikke kimondja, hogy a felek bármelyikének kérelmére a jogvitában részt nem vevő harmadik személyektől megkövetelhető, hogy tárják fel a birtokukban lévő dokumentumokat, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy a dokumentumok ismerete lényeges a határozathozatalhoz.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

17 Az Európai Bizottság 2016. július 19-én elfogadta az [EUMSZ] 101. cikk és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (AT.39824 – Tehergépjárművek ügy) a C(2016) 4673 final határozatot, amelyről 2017. április 6-án összefoglalást tettek közzé az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* (HL 2017. C 108., 6. o.). Az alapeljárás alperesei e határozat címzettjei között szerepelnek.

18 E határozatban a Bizottság megállapította, hogy tizenöt tehergépjármű-gyártó, köztük az alapeljárás alperesei, az EGT-n belül részt vettek az EUMSZ 101. cikk és az Európai Gazdasági Térségről szóló, 1992. május 2-i megállapodás (HL 1994. L 1., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.) 53. cikkének egységes és folyamatos megsértése formájában megvalósuló, a közepes tehergépjárművek és nehéz tehergépjárművek EGT-n belüli árazására és bruttó áremelésére vonatkozó összehangolt megállapodásokra irányuló kartellben.

19 Az alapeljárás alpereseit illetően e jogsértést az 1997. január 17. és 2011. január 18. közötti időszak vonatkozásában állapították meg.

20 2019. március 25-én az alapeljárás felperesei, akik olyan tehergépjárműveket vásároltak, amelyek a C(2016) 4673 final határozat tárgyát képező jogsértés hatálya alá tartozhatnak, a Juzgado de lo Mercantil nº 7 de Barcelonától (barcelonai 7. sz. kereskedelmi bíróság, Spanyolország) a polgári perrendtartás 283 bis a) cikke alapján hozzáférést kértek az alapeljárás alperesei birtokában lévő bizonyítékokhoz. E tekintetben úgy érveltek, hogy bizonyos bizonyítékok beszerzése szükséges az árak mesterséges emelésének számszerűsítéséhez, különösen pedig a kartell időszaka előtt, alatt és után ajánlott árak összehasonlításához.

21 A kérdést előterjesztő bíróság előtt 2019. október 7-én tartott tárgyaláson, valamint az EUMSZ 267. cikk alapján a Bírósághoz való esetleges fordulással kapcsolatos észrevételeik keretében az alapeljárás alperesei többek között arra hivatkoztak, hogy a kért dokumentumok egy része *ad hoc* előkészítést igényel, és hogy az ilyen kötelezettség túlzott terhet jelentene számukra, amely meghaladná a bizonyítékok puszta „feltárására kötelezést”, ami ellentétes lenne többek között az arányosság elvével.

22 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a 2014/104 irányelvben és a 9/2017. sz. királyi törvényrendelettel módosított polgári perrendtartásban előírt, a releváns bizonyítékok feltárására vonatkozó szabályozásból az következik, hogy a bíróság valamely fél kérelmére az alperest, a felperest vagy harmadik felet kötelezheti „az ellenőrzésük alatt álló releváns bizonyítékok feltárására”.

23 A jelen ügyben a bizonyítékok feltárása iránti kérelem olyan dokumentumokra vonatkozik, amelyek a kérelemben foglalt módon valószínűleg nem léteztek a kérelem benyújtását megelőzően, ami ezért az alapeljárás alperesei részéről az alapeljárás felperesei által meghatározott paramétereknek megfelelő adatok kigyűjtéséből és csoportosításából álló előkészítő munkát tesz szükségessé. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ez a feladat túlmutat a már létező dokumentumok egyszerű felkutatásán és kiválasztásán, vagy az összes releváns, bizalmas kezelés alá eső adatnak az alapeljárás felperesei részére történő puszta rendelkezésre bocsátásán, mivel egy új dokumentumban, digitális vagy más adathordozón kellene összegyűjteni azokat az információkat, ismereteket vagy adatokat, amelyek a bizonyítékok feltárása iránti kérelemben címzettként megjelölt fél birtokában vannak.

24 Márpedig úgy tűnik, hogy az, hogy a feltárni kért dokumentumnak már a kérelmet megelőzően léteznie kell, a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének, illetve (14) preambulumbekezdésének szövegéből következik, amelyek „az ellenőrzésük alatt álló releváns bizonyítékok[ra]”, illetve a „kizárólag az ellenérdekű fél […] birtokában [lévő bizonyítékokra]” utalnak, ami a kérdést előterjesztő bíróság szerint megerősíti azt az elgondolást, hogy a kért dokumentumnak már a kérelmet megelőzően léteznie kell, és nem a kérelem nyomán kell azt létrehozni. A már létező dokumentumok elgondolása abból a követelményből is következik, hogy az érintett kérelem „a megalapozott indokolásban észszerűen rendelkezésre álló tények alapján a lehető legpontosabban és legszűkebben meghatározott […] releváns kategóriájába tartozó bizonyítékok[ra]” vonatkozik ezen irányelv 5. cikke (2) bekezdésének és (16) preambulumbekezdésének megfelelően. Az *ex novo* készített dokumentumoknak az említett irányelv 5. cikke alapján kérhető dokumentumok közül való kizárása abból a tényből is levezethető, hogy az irányelv a bizonyítékok – a jelen esetben okirati bizonyítékok – feltárását vagy az azokhoz való hozzáférést említi, de nem utal az információk, ismeretek vagy adatok feltárására, illetve az azokhoz való hozzáférésre.

25 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kétségeit fejezi ki, mivel a tágabb értelmezés mellett felhozott érvek némelyike megalapozott lehet. Ily módon úgy tekinthető, hogy a bizonyítékok feltárására vonatkozó megszorító értelmezés veszélyezteti az elszenvedett kár teljes megtérítéséhez való jogot. Ezenfelül a 2014/104 irányelv a bizonyítékfeltárás költségeit az arányosság elvének egyik, a feltárás elfogadhatósága szempontjából vett elemeként említi, ami azt jelentheti, hogy a kért bizonyítékokkal rendelkező fél olyan feladatot köteles elvégezni, amely költségekkel járhat, és ennélfogva túlmutathat a már létező dokumentumok puszta felkutatásán és átadásán.

26 E körülmények között a Juzgado de lo Mercantil no 7 de Barcelona (barcelonai 7. sz. kereskedelmi bíróság, Spanyolország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [2014/104 irányelv] 5. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a releváns bizonyítékok feltárása kizárólag az alperes vagy valamely harmadik személy ellenőrzése alatt álló, olyan dokumentumokra vonatkozik, amelyek már léteznek, vagy ellenkezőleg, az 5. cikk

(1) bekezdése kiterjed olyan dokumentumok feltárásának a lehetőségére is, amelyeket annak a félnek, akivel szemben az információra vonatkozó kérelmet előterjesztik, *ex novo* kell elkészítenie a birtokában lévő információk, ismeretek vagy adatok kigyűjtése vagy csoportosítása útján?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

A 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének időbeli alkalmazhatóságáról

27 Először is a 2014/104 irányelv időbeli hatályát illetően emlékeztetni kell arra, hogy ezen irányelv tartalmaz egy konkrét rendelkezést, amely kifejezetten meghatározza az irányelv eljárásjogi és anyagi jogi rendelkezéseinek időbeli alkalmazási feltételeit (2022. június 22-i Volvo és DAF Trucks ítélet, C-267/20, EU:C:2022:494, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Egyrészt ugyanis a 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kellett, hogy az irányelv 21. cikke értelmében az ezen irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés céljából elfogadott nemzeti intézkedések ne legyenek visszamenőleges hatállyal alkalmazhatók.

29 Másrészt a 2014/104 irányelv 22. cikkének (2) bekezdése értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kellett, hogy az ezen irányelv 22. cikkének (1) bekezdésében említettektől eltérő nemzeti rendelkezés ne legyen alkalmazandó azokra a kártérítési keresetekre, amelyeket a nemzeti bírósághoz 2014. december 26. – az említett irányelv elfogadásának időpontja – előtt indítottak.

30 Ennélfogva a 2014/104 irányelv rendelkezései időbeli hatályának meghatározása érdekében elsősorban azt kell megállapítani, hogy az érintett rendelkezés anyagi jogi rendelkezésnek minősül-e, vagy sem, azzal a pontosítással, hogy e kérdést a 2014/104 irányelv 22. cikkében szereplő, a nemzeti jogra történő utalás hiányában az uniós jog, nem pedig az alkalmazandó nemzeti jog alapján kell értékelni (lásd ebben az értelemben: 2022. június 22-i Volvo és DAF Trucks ítélet, C-267/20, EU:C:2022:494, 38. és 39. pont).

31 E tekintetben először is meg kell jegyezni, hogy az említett irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének célja, hogy lehetőséget biztosítson a nemzeti bíróságoknak arra, hogy az alperest vagy harmadik feleket bizonyos feltételek mellett a birtokukban lévő releváns bizonyítékok feltárására kötelezzék.

32 Mivel e rendelkezés arra kötelezi a tagállamokat, hogy a versenyjogi jogsértések miatt elszenvedett kár megtérítése iránti kártérítési keresetekre vonatkozó jogviták vizsgálata keretében különleges hatáskörökkel ruházzák fel ezeket a bíróságokat, e rendelkezés az ezen jogvitákra főszabály szerint jellemző, a károsult hátrányára fennálló azon információs aszimmetria orvoslására irányul, amint arra a 2014/104 irányelv (47) preambulumbekezdése emlékeztet, amely megnehezíti a károsult számára, hogy a kártérítési kereset megindításához elengedhetetlen információkhoz jusson (lásd ebben az értelemben: 2022. június 22-i Volvo és DAF Trucks ítélet, C-267/20, EU:C:2022:494, 55. és 83. pont).

33 Másodszor, mivel a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének éppen az a célja, hogy lehetővé tegye az ilyen jogviták felperese számára az információs hiány kompenzálását, vitathatatlanul azt eredményezi, hogy e fél számára – amennyiben e célból a nemzeti bírósághoz fordul – olyan előnyöket biztosít, amelyekkel nem rendelkezett. Ugyanakkor, amint arra a

főtanácsnok az indítványának 57. pontjában lényegében rámutatott, ezen 5. cikk (1) bekezdése első albekezdésének tárgya csak a nemzeti bíróságok előtt alkalmazandó eljárási intézkedésekre vonatkozik, amelyek e bíróságokra különös hatáskört ruháznak azon tények megállapítása érdekében, amelyekre a felek az ilyen jogsértések miatt indított kártérítési igényekkel kapcsolatos jogviták keretében hivatkoznak, tehát nem érinti közvetlenül az említett felek jogi helyzetét, mivel e rendelkezés nem a szerződésen kívüli polgári jogi felelősség alkotóelemeire vonatkozik.

34 Különösen nem tűnik úgy, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdése új anyagi jogi kötelezettségeket állapítana meg az ilyen jogvitákban érintett felek bármelyike számára, ami lehetővé tenné, hogy e rendelkezés az említett irányelv 22. cikkének (1) bekezdése értelmében vett anyagi jogi rendelkezésnek minősüljön (lásd analógia útján: 2022. június 22-i Volvo és DAF Trucks ítélet, C-267/20, EU:C:2022:494, 83. pont).

35 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdése nem tartozik az ezen irányelv 22. cikkének (1) bekezdése értelmében vett anyagi jogi rendelkezések közé, éppen ezért az említett irányelv 22. cikkének (2) bekezdésében említett egyéb – konkrétan eljárásjogi – rendelkezések közé tartozik.

36 Másodsorban, mivel az alapeljárásban a keresetet 2019. március 25-én, azaz 2014. december 26-át követően és a 2014/104 irányelv spanyol jogrendbe való átültetésének időpontját követően nyújtották be, ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdése időbeli hatályánál fogva alkalmazandó az ilyen keresetre az említett irányelv 22. cikkének (2) bekezdése alapján, így indokolt a kérdést előterjesztő bíróságnak érdemben válaszolni.

Az ügy érdeméről

37 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az ezen albekezdésben említett, az alperes vagy valamely harmadik fél ellenőrzése alatt álló releváns bizonyítékok feltárása kizárólag a birtokukban lévő, már létező dokumentumokra vonatkozik, vagy azokra is, amelyeket a bizonyítékfeltárás iránti kérelemben címzettként szereplő félnek *ex novo* kell elkészítenie a birtokában lévő információk, ismeretek vagy adatok kigyűjtése vagy csoportosítása útján.

38 Ami a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében szereplő „ellenőrzésük alatt álló” kifejezés terjedelmét illeti, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatának megfelelően nemcsak az értelmezendő uniós jogi rendelkezés kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (2022. április 28-i Nikopolis AD Istrum 2010 és Agro – eko 2013 ítélet, C-160/21 és C-217/21, EU:C:2022:315, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

39 Elsősorban e rendelkezés szövege arra enged következtetni, hogy – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, és amint arra a jelen ítélet 24. pontja rámutat – a felperes által az érintett nemzeti bírósághoz benyújtott bizonyítékfeltárás iránti kérelem csak a már létező bizonyítékokra vonatkozik.

40 Másodsorban, ami a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének szövegkörnyezetét illeti, először is figyelembe kell venni a „bizonyítékok” ezen irányelv 2. cikkének 13. pontjában szereplő meghatározását. E kifejezés terjedelme határozza meg ugyanis azt, hogy mi áll az alperes vagy valamely harmadik fél „ellenőrzése alatt” az 5. cikk (1) bekezdésének első albekezdése értelmében véve.

41 Márpedig a 2014/104 irányelv 2. cikkének 13. pontja szerint az említett kifejezés felöleli „az eljáró nemzeti bíróság által elfogadható valamennyi bizonyítéktípus[t], különösen dokumentumok[at] és információkat tartalmazó egyéb tárgyak[at], függetlenül az információkat tároló adathordozó típusától”. Azon túlmenően, hogy a „bizonyíték” szó önmagában egy általános értelmű szó, e fogalommeghatározás megerősíti – azon bizonyítékok jellegét illetően, amelyek feltárását a nemzeti bíróság elrendelheti – a „bizonyíték” kifejezésnek az ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdéséből eredő tág értelmét. E tekintetben az említett fogalommeghatározás semmilyen különbséget nem tesz aszerint, hogy a feltárni kért bizonyítékok léteznek-e, vagy sem. Ebből következik, hogy az ezen utóbbi rendelkezésben említett bizonyítékok nem feltétlenül felelnek meg a már létező „dokumentumoknak”, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésében sugallja.

42 E következtetést megerősíti a 2014/104 irányelv (28) és (39) preambulumbekezdése, amelyek megemlítik „az olyan bizonyítékok[at] […], amelyek a versenyhatóság által folytatott eljárástól függetlenül is léteznek”, illetve „a jogsértő […] birtokában lévő bizonyítékoktól eltérő bizonyítékokat”, „így például az eljárás során már megszerzett vagy a másik fél, illetve harmadik fél birtokában lévő bizonyítékokat”, ezáltal emlékeztetve az érintett bizonyítékok sokféleségére, különösen az azokat birtokló személyek tekintetében.

43 Másodszor meg kell jegyezni, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdése két mondatból áll. Az első azt írja elő, hogy az a felperes, aki a kárigény elfogadhatóságának alátámasztásához elegendő, „ésszerűen rendelkezésre álló tényeket és bizonyítékot” nyújtott be, kérheti az eljáró nemzeti bíróságtól, hogy az ezen irányelvnek „A bizonyítékok feltárása” című II. fejezetében foglalt feltételek mellett kötelezze az alperest vagy harmadik feleket „az ellenőrzésük alatt álló releváns bizonyítékok” feltárására. A második mondat szerint az alperesnek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy e bíróságtól kérje, hogy a felperest vagy harmadik felet kötelezzék a „releváns bizonyítékok” feltárására. Így a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének első és második mondata közötti megfogalmazásbeli különbség kiemelendő, mivel csak az első mondat említi „az ellenőrzésük alatt álló” kitételt.

44 A 2014/104 irányelv (14) preambulumbekezdése különösen informatív e két mondat szabályozási célját illetően, mivel kimondja, hogy „[a] kártérítési igény megalapozottságának igazolásához szükséges bizonyítékok gyakran kizárólag az ellenérdekű fél vagy harmadik felek birtokában vannak; e bizonyítékokat a felperes kellő mértékben nem ismeri, vagy nem fér hozzájuk”, ezért a felperessel szemben nem lehet olyan „szigorú jogi követelmények[et támasztani], amelyek szerint a kereset indításakor részletesen ismertetnie kell az ügyre vonatkozó valamennyi tényt, valamint pontosan meghatározott bizonyítékokat kell szolgáltatnia”, mivel ez szükségtelenül hátrányosan befolyásolná az EUMSZ-ben biztosított kártérítéshez való jog hatékony gyakorlását.

45 Következésképpen az alperes vagy valamely harmadik fél „ellenőrzése alatt álló” bizonyítékokra való hivatkozás révén az uniós jogalkotó mindenekelőtt ténybeli megállapítást tesz, amely – amint azt a főtanácsnok az indítványának 72. pontjában hangsúlyozta – az általa orvosolni szándékozott információs aszimmetriát szemlélteti, és ez a megállapítás magyarázza azt is, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének második mondatában nem

szerepel az „ellenőrzésük alatt álló” kitétel. Mivel ugyanis ez a második mondat az alperes által benyújtott, bizonyítékfeltárás iránti kérelemre vonatkozik, és mivel „[a] szükséges bizonyítékok[at gyakran] […] a felperes kellő mértékben nem ismeri”, ellentmondásos lett volna azt feltételezni, hogy e bizonyítékok a kérelmező „ellenőrzése alatt” állnak. Egyébiránt ez az oka annak, hogy e rendelkezés csupán az „ésszerűen rendelkezésre álló […]) bizonyítékok” benyújtását követeli meg a kérelmezőtől, tekintettel arra, hogy a kártérítési kereset benyújtásakor általában kevés bizonyíték áll rendelkezésére.

46 Ez utóbbi tekintetben a 2014/104 irányelv (15) preambulumbekezdése – ismét emlékeztetve arra, hogy ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének létjogosultságát az adja, hogy a versenyjogi jogvitákat az érintett felek közötti információs aszimmetria jellemzi – kifejti egyrészt, hogy e nehézség feloldása érdekében „biztosítani kell, hogy a felperesek anélkül gyakorolhassák az igényük alátámasztásához szükséges bizonyítékok feltárásához való jogukat, hogy konkrét bizonyítékokat kellene megjelölniük”, másrészt pedig, hogy „ennek lehetőségét a kártérítési keresetek alperesei számára is biztosítani kell annak érdekében, hogy kérhessék a bizonyítékok e felperesek általi feltárását”.

47 E preambulumbekezdésből tehát kitűnik, hogy az uniós jogalkotó – amint azt a főtanácsnok az indítványának 76. pontjában és 27. lábjegyzetében hangsúlyozta – „a kért bizonyíték és a kártérítési igény közötti kapcsolatra” helyezte a hangsúlyt, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy az érintett nemzeti bíróság az elé terjesztett bizonyítékfeltárás iránti kérelemről az előtte folyó jogvitában részt vevő felek közötti fegyveregyenlőség elvének megfelelően érdemben dönteni tudjon.

48 Ugyanebben az értelemben, de még egyértelműbben fejezi ki a 2014/104 irányelv (16) preambulumbekezdése annak szükségességét, hogy az eljáró nemzeti bíróság „meghatározott bizonyítékok” vagy „meghatározott kategóriákba tartozó bizonyítékok” feltárását rendelje el, amelyeket az alkotóelemeik olyan közös jellemzőire tekintettel kell azonosítani, mint például a dokumentumok esetében „azon időszak, amelyen belül összeállították őket”.

49 Ily módon e preambulumbekezdések olvasata megvilágítja a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének szövegét, és egyértelművé teszi, hogy az e rendelkezésben az alperes vagy valamely harmadik fél ellenőrzése alatt álló releváns bizonyítékokra történő utalás – amint arra a jelen ítélet 44. pontja emlékeztet – csupán azt a megállapítást tükrözi, hogy e bizonyítékok „gyakran” valóban e felek birtokában állnak, amely bizonyítékok – gyűjtőfogalomként értve – a jelen ítélet előző pontjában említettek szerint „meghatározott kategóriákba tartozó bizonyítékokként” foglalhatók össze, vagy egyszerűen „egyes bizonyítékokra” vonatkozhatnak. Másként fogalmazva, az „ellenőrzésük alatt álló” kifejezés használata olyan ténybeli helyzetet hivatott tükrözni, amelyet az uniós jogalkotó orvosolni kíván.

50 Harmadszor, ezt az elemzést alátámasztja a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének e cikk (2) és (3) bekezdése fényében történő olvasata is, mivel az említett (2) bekezdés a bizonyítékfeltárás iránti kérelem konkrétságának követelményét mondja ki, míg az említett cikk (3) bekezdése az arányosság elvének e tekintetben történő alkalmazására emlékeztet.

51 Így a 2014/104 irányelv 5. cikkének (2) bekezdése azt követeli meg a nemzeti bíróságoktól, hogy a bizonyítékfeltárást „a megalapozott indokolásban észszerűen rendelkezésre álló tények alapján a lehető legpontosabban és legszűkebben meghatározott bizonyítékok[ra], illetve a bizonyítékok egy ilyen módon meghatározott releváns kategóriájába tartozó bizonyítékok[ra]” korlátozzák.

52 Ezen irányelv 5. cikke (3) bekezdésének b) pontja pedig kimondja, hogy az eljáró nemzeti bíróságoknak annak érdekében, hogy „az arányos mértékre korlátozzák a bizonyítékok feltárását”, figyelembe kell venniük többek között „a bizonyítékfeltárás terjedelmét és költségeit, különösen az érintett harmadik felek vonatkozásában, többek között az olyan általános információkeresés megelőzésére, amely feltételezhetően semmilyen relevanciával nem bír az eljárásban érintett felek számára”.

53 Márpedig egy ilyen rendelkezés hallgatólagosan, de szükségszerűen feltételezi, hogy a bizonyítékfeltárás költsége adott esetben jelentősen meghaladhatja az alperes vagy harmadik fél birtokában lévő fizikai adathordozók, különösen dokumentumok puszta továbbításának költségét.

54 Harmadsorban meg kell vizsgálni, hogy ez az elemzés összeegyeztethető-e a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének céljával.

55 Emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jogalkotó a 2014/104 irányelv elfogadásakor abból a megállapításból indult ki, hogy a közszféra, vagyis a Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok kezdeményezésén alapuló, a versenyellenes magatartások elleni küzdelem nem volt elegendő az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk teljes tiszteletben tartásának biztosításához, és hogy fontos volt elősegíteni annak lehetőségét, hogy a magánszféra hozzájáruljon e célkitűzés megvalósításához, amint azt az irányelv (6) preambulumbekezdése is szemlélteti.

56 A magánszférának a versenyellenes magatartások pénzügyi szankcionálásában, és ennélfogva megelőzésében való részvétele annál is inkább kívánatos, mivel az nemcsak az érintett személy által állítólagosan elszenvedett közvetlen kár, hanem a piac szerkezetére és működésére gyakorolt közvetett károk orvoslására is szolgál, amely piac többek között az érintett fogyasztók javára nem fejthette ki teljes gazdasági hatékonyságát (lásd ebben az értelemben: 2021. október 6-i Sumal ítélet, C-882/19, EU:C:2021:800, 36. pont).

57 Ennek lehetővé tétele, és egyúttal az ilyen eljárásokkal való visszaélések elkerülése érdekében a 2014/104 irányelv az 5. cikkének (3) bekezdése szerint egyensúlyt teremt „valamennyi fél és az érintett harmadik felek jogos érdekei” között.

58 E tekintetben az uniós jogalkotó többek között az említett irányelv 6. cikkének (5) bekezdésében gondoskodott arról, hogy megőrizze a Bizottság és a nemzeti versenyhatóságok előjogait, biztosítva, hogy a részükről, illetve a vizsgálatukkal érintett vállalkozások részéről történő bizonyítékfeltárásra vonatkozó kötelezettség ne sértse azokat.

59 A jelen ítélet 55. pontjában említett cél eléréséhez olyan eszközök alkalmazására volt szükség, amelyek orvosolhatják a jogvitában részt vevő felek közötti információs aszimmetriát, mivel a jogsértés elkövetője *per definitionem* tudja, hogy adott esetben mivel vádolják, és tudja, hogy ilyen esetben a Bizottság vagy az érintett nemzeti versenyhatóság az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikkbe ütköző versenyellenes magatartásban való részvételének bizonyítására mely bizonyítékokra támaszkodhatott, míg az e magatartás által okozott kár károsultja nem rendelkezik ilyen bizonyítékokkal.

60 A 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének céljára vonatkozó ezen megfontolások fényében kell értelmezni ezt a rendelkezést.

61 Először is, gyakorlati szempontból meg kell jegyezni, hogy ha a felperesnek csak a már létező, alkalmasint igen nagy mennyiségű nyers dokumentumot bocsátanának rendelkezésre, az nem felelne meg teljes mértékben a kérelmének, noha – éppen ellenkezőleg – e rendelkezést hatékonyan kell alkalmazni ahhoz, hogy a károsult felek számára eszközöket biztosítsanak a jogvitában részt vevő felek közötti információs aszimmetria ellensúlyozására.

62 Másodszor, ha eleve kizárnánk annak lehetőségét, hogy olyan dokumentumok vagy egyéb bizonyítékok feltárását kérjék, amelyeket a címzett félnek *ex novo* kellene létrehoznia, az bizonyos esetekben olyan akadályok létrejöttéhez vezetne, amelyek megnehezítenék az uniós versenyszabályok magánszféra általi végrehajtását, holott – amint az a jelen ítélet 55. pontjából kitűnik – e végrehajtás megkönnyítése a 2014/104 irányelv elsődleges célja, amint azt az irányelv (6) preambulumbekezdése is szemlélteti.

63 Ez az értelmezés nem kérdőjelezhető meg azon az alapon, hogy felborítaná a kérelmezőnek az ügye szempontjából releváns információk megszerzéséhez fűződő érdeke és az információk feltárására kötelezett személynek – ezen irányelv (23) preambulumbekezdésében ismertetett – „információhalászattal” és a feltárással kapcsolatos túlzott terhekkel szembeni védelemhez fűződő érdeke közötti egyensúlyt.

64 Ugyanis többek között a 2014/104 irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdéséből az következik, hogy az uniós jogalkotó a fennálló érdekek – az eljáró nemzeti bíróságok szigorú felülvizsgálata mellett történő – egymással szembeni mérlegelésére irányuló mechanizmust hozott létre, és e bíróságoknak – amint az a jelen ítélet 51. és 52. pontjából kitűnik – el kell végezniük az eléjük terjesztett kérelem vizsgálatát, a kért bizonyítékok relevanciája, az e bizonyítékok és a benyújtott kártérítési kérelem közötti kapcsolat, valamint az említett bizonyítékok elegendő konkrétsága és arányossága tekintetében. Ennélfogva e bíróságok feladata annak értékelése, hogy az alperes vagy valamely harmadik fél birtokában lévő, már létező bizonyítékok alapján *ex novo* létrehozott bizonyítékok feltárására irányuló kérelem – például annak túlzott vagy túl általános jellegére tekintettel – aránytalan terhet ró-e az alperesre vagy az érintett harmadik félre, akár a kérelemmel összefüggésben felmerülő költség, akár a munkateher vonatkozásában.

65 E tekintetben, a Bizottságot és a nemzeti versenyhatóságokat a vizsgálatok és a dokumentumok közlése terén megillető előjogokra tekintettel szóba sem jöhet a közszféra kezdeményezésén alapuló, a versenyellenes magatartások elleni küzdelemre alkalmazandó elveknek a magánszféra által kezdeményezett küzdelemre való átültetése.

66 Mindazonáltal, tekintettel a jelen ítélet 51. és 52. pontjában felidézett kritériumokra, amelyek tiszteletben tartásáról az eljáró nemzeti bíróságoknak kell gondoskodniuk, a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdése első albekezdésének értelmezése nem vezethet ahhoz, hogy az alapeljárás alperesei az alapeljárás felperesei helyébe lépjenek az elszenvedett kár fennállásának és mértékének bizonyítása kapcsán rájuk háruló feladat tekintetében. Ez az érvelés még inkább érvényes azokra az eljárásokra, amelyekben a Bizottság vagy valamely nemzeti versenyhatóság korábban semmiféle jogsértő magatartást nem szankcionált.

67 Ezenkívül, amint arra ezen irányelv (53) preambulumbekezdése emlékeztet, az irányelv rendelkezéseit az Európai Unió Alapjogi Chartájában elismert alapvető jogok és elvek tiszteletben tartásával kell végrehajtani.

68 Ennek keretében tehát a bíróságoknak az arányosság elve alapján figyelembe kell venniük, hogy az adathordozók, különösen a dokumentumok *ex novo* létrehozásával járó munkateher és költségek megfelelőek-e, vagy sem, és figyelembe kell venniük az érintett ügy összes körülményét, különösen az említett irányelv 5. cikke (3) bekezdésének a)–c) pontjában felsorolt kritériumok fényében, így például azt az időszakot, amelyre vonatkozóan a bizonyítékok feltárását kérik.

69 A fenti megfontolások összességéből az következik, hogy az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2014/104 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ezen albekezdésben említett, az alperes vagy valamely harmadik fél ellenőrzése alatt álló releváns bizonyítékokra való hivatkozás azokra a bizonyítékokra is kiterjed, amelyeket a bizonyítékfeltárás iránti kérelem címzettjének *ex novo* kell létrehoznia a birtokában lévő információk, ismeretek és adatok kigyűjtése vagy csoportosítása útján, azzal a feltétellel, hogy az irányelv 5. cikke (2) és (3) bekezdésében foglaltakat szigorúan tiszteletben tartják, amely bekezdések az eljáró nemzeti bíróságot arra kötelezik, hogy a bizonyítékok feltárását a releváns, arányos és szükséges bizonyítékokra korlátozzák, figyelembe véve az érintett fél jogos érdekeit és alapvető jogait.

A költségekről

70 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-i 2014/104/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első albekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

az ezen albekezdésben említett, az alperes vagy valamely harmadik fél ellenőrzése alatt álló releváns bizonyítékokra való hivatkozás azokra a bizonyítékokra is kiterjed, amelyeket a bizonyítékfeltárás iránti kérelem címzettjének *ex novo* kell létrehoznia a birtokában lévő információk, ismeretek és adatok kigyűjtése vagy csoportosítása útján, azzal a feltétellel, hogy az irányelv 5. cikke (2) és (3) bekezdésében foglaltakat szigorúan tiszteletben tartják, amely bekezdések az eljáró nemzeti bíróságot arra kötelezik, hogy a bizonyítékok feltárását a releváns, arányos és szükséges bizonyítékokra korlátozzák, figyelembe véve az érintett fél jogos érdekeit és alapvető jogait.

Aláírások